

Література:

1. Інтерв'ю голови Верховного Суду Станіслава URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1638220>
2. Кримінальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Попович М.В. Особливості ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) та інформаційно-телекомунікаційної системи на етапі досудового слідства. Том 4 № 85 (2024): Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. С. 393-398.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики КСУ, ВСУ, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. А. В. Столітнього. Київ : Норма права, 2020. 1504 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-109>

СИСТЕМАТИЧНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Продан Тетяна Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,*

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Насильство – це негативне явище, яке існує у нашому суспільстві та проявляється у різноманітних формах. Однією з найпоширеніших форм насильства є домашнє насильство, яке існує в усіх країнах світу. Саме тому проблема домашнього насильства має глобальний характер та потребує ефективних заходів боротьби не лише на національному, але й на міжнародному рівні.

Відповідно до статичних даних Генеральної прокуратури України впливає, що рівень кримінальних правопорушень протягом 2022-2024 років є достатньо значним. Так, станом на 2024 рік обліковано 2807 кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства, що на 102 кримінальних правопорушень більше порівняно з 2023 роком, та на 1113 – більше порівняно з 2022 роком. Загалом, це свідчить про динамічне зростання, а саме – на +3,8% порівняно з 2023 роком, та – на +80,8% порівняно з 2022 роком, кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень [1]. Відповідно, ми приходимо до

висновку, що фіксується негативна тенденція, а саме зростання кількості кримінальних правопорушень у даній сфері. Водночас, на нашу думку, рівень домашнього насильства, який аналізується протягом

2022-2024 років не повною мірою відображає стан даного явища, оскільки даний вид кримінально протиправного діяння: по-перше, характеризується досить високим рівнем латентності, а по-друге, у судовій практиці не має єдиного підходу до застосування норми ст. 126-1 КК України в контексті такої ознаки як «систематичність».

Так, у ст. 126-1 КК України визначено, що домашнє насильство: «умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи» [2].

Відповідно до вищевикладеного, ми бачимо, що однією з обов'язкових ознак з об'єктивної сторони для кваліфікацій дій за ст. 126-1 КК України є така ознака як «систематичність». Проте, дана норма не містить чіткого роз'яснення, що варто розуміти під «систематичним вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства». Це в свою чергу призводить до того, що при кваліфікації даного діяння суди не однаково тлумачать відповідну ознаку, що породжує відсутність єдиної практики при її застосуванні.

У кримінальному праві є усталена практика, що під систематичністю варто розуміти вчинення кримінально протиправного діяння три і більше разів. Так, суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Надія Стефанів також відзначила, що під систематичністю потрібно розуміти: «вчинення трьох або більше діянь, які пов'язані однаковими або подібними об'єктами, вчиняються в межах однієї й тієї самої форми вини та спрямовані на досягнення загального результату» [3]. Наприклад, відповідно до Вироку Самбірського міськрайонного суду Львівської області ОСОБУ_5 визнано винним у вчиненні дій передбачених за ст. 126-1 КК України за наступних обставин: 05 лютого 2022 року перебуваючи за місцем свого проживання, вчинив відносно ОСОБА_4 психологічне насильство, заподіявши їй психологічне страждання. Попередньо, даним судом ОСОБУ_5 було притягнуто 04 червня 2021 року та 29 листопада 2021 року до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за ст. 173-2 КУпАП відносно ОСОБА_4 [4]. Як бачимо, під систематичністю суд розглядає вчинення діяння втретє, за жодне з яких не було притягнуто до кримінальної відповідальності, але було притягнуто двічі до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП. Водночас Вирок Ватутінського міського суду Черкаської

області дозволяє стверджувати, що під систематичним домашнім насильством необхідно розуміти вчинення діяння вчетверте. Зокрема, суд наголосив на тому, що: «якщо особу не менше трьох разів притягували до адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї за ст. 173-2 КУпАП – це є підставою для відкриття кримінального провадження щодо такої особи» [5]. Існує також інша позиція, яка відображена у Вироку Кам'янка-Бузького районного суду Львівської області. Згідно з цим вироком, ОСОБА_4 був визнаний винним у вчиненні систематичного домашнього насильства: 19 березня 2020 року, 22 березня 2020 року, 3 квітня 2020 року та 28 квітня 2020 року він вчинив фізичне та психологічне насильство щодо своєї доньки ОСОБА_5, порушивши заборонний припис, винесений працівниками поліції. Це призвело до фізичних і психологічних страждань потерпілої, її емоційної залежності та погіршення якості життя [6]. Як бачимо, у даному випадку під систематичним вчиненням суд розглядає вчинення даного діяння більше трьох разів за жодне з яких особу попередньо не було притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП.

У Верховному Суді щодо даного питання була сформована своя позиція. Так, відповідно до Постанови Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у судовій справі № 583/3295/19 зазначено, що: «словосполучення «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» описує діяння. Закінченим кримінальне правопорушення вважається з моменту вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, у результаті чого настав хоча б один із вказаних в законі наслідків. При цьому не має значення, чи було відображено в адміністративному протоколі поліції, в обмежувальному приписі чи в іншому документі факт перших двох актів насильства. Факт документування має значення для доказування систематичності, але не більше ніж інші передбачені законом докази. Шкода фізичному або психологічному здоров'ю потерпілої особи, передбачена ст. 173-2 КУпАП, саме з метою відмежування від шкоди, визначеної ст. 126-1 КК України, не охоплюється поняттям «фізичні або психологічні страждання, втрата працездатності, емоційна залежність, погіршення якості життя потерпілої особи»» [7]. З вищевикладеного випливає, що Верховний Суд, розкриваючи зміст ознаки «систематичність» зазначає, що під нею слід розуміти вчинення діяння втретє, причому попередні два акти насильства не обов'язково повинні бути офіційно зафіксовані.

Таким чином, для правильної кваліфікації дій, передбачених ст. 126-1 КК України, у контексті ознаки «систематичність», а також для усунення прогалин у судовій практиці, необхідно доповнити ст. 126-1 КК України приміткою, в якій буде розкрито зміст ознаки «систематичність» домашнього насильства.

Література:

1. Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 25.04.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
3. Верховний Суд. Однією з умов кримінальної відповідальності за домашнє насильство є те, що воно має бути систематичним – суддя ККС ВС. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/navch_suddiv_praciv_aparativ_2021/1322501/ (дата звернення: 25.04.2025).
4. Вирок Самбірського міськрайонного суду Львівської області від 01 червня 2022 року, судова справа № 452/837/22 (провадження № 1-кп/452/232/2022). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104573168> (дата звернення: 25.04.2025).
5. Домашнє насильство: прояви та відповідальність – роз'яснює Ватутінський міський суд Черкаської області. URL: <https://court.gov.ua/press/general/656541/> (дата звернення: 25.04.2025).
6. Вирок Кам'янки-Бузького районного суду Львівської області від 11 березня 2021 року, судова справа № 446/866/20 (провадження № 1-кп/446/75/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95560503> (дата звернення: 25.04.2025).
7. Постанова Верховного Суду України від 25 лютого 2021 року, судова справа № 583/3295/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213443> (дата звернення: 25.04.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-110>

СУДОВЕ МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Снігур Микола Васильович

*аспірант кафедри процесуального права,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

Судове співробітництво у кримінальних справах ґрунтується на принципі взаємного визнання вироків та судових рішень і включає заходи щодо наближення законодавства держав-членів у кількох сферах. Лісабонський договір створив міцнішу основу для розвитку сфери кримінального правосуддя, водночас наділивши Європейський парламент новими повноваженнями.